

ÎNFIINȚAREA ȘI ACTIVITATEA UNIUNII BĂNCILOR ROMÂNEȘTI DIN TRANSILVANIA, “SOLIDARITATEA”(1907-1918)

de
LUCIAN DRONCA

La sfârșitul secolului XIX-începutul secolului XX, s-a conturat în cadrul sistemului financiar-bancar românesc din Transilvania un curent de reformă. Situația s-a datorat unor deficiențe constatate în funcționarea multor bănci românești, ceea ce a impus necesitatea constituirii unui organism suprabancar, care să le coordoneze activitatea. Falimentul unor institute de credit românești în 1903 a impus și mai mult această orientare. În condițiile în care funcționau în Transilvania sisteme bancare specifice fiecărei națiuni (maghiară, săsească, română), băncile mixte fiind excepții, autoritățile de resort de la Budapesta manifestau, în noul context economico-financiar de la începutul secolului XX, marcat de crize ciclice, tendința de a instaura un control obligatoriu și asupra băncilor naționalităților. Acesta a fost în perioada anterioară aproape inexistent, datorită prevederilor liberale ale *Legii comerciale ungare* din 1875.

În urma a cinci conferințe ale directorilor băncilor românești din Transilvania, desfășurate între 1898-1907, Uniunea “Solidaritatea” s-a conturat sub forma unei însoțiri (asociații), alcătuite în temeiul Legii XXXVII din 1875.¹ Până la constituirea ei, băncile românești au avut un for diriguitor, Delegațiunea, care activa în perioada dintre aceste conferințe. Principala atribuție era controlul operațiunilor băncilor asociate, prin intermediul unor revizori-experti. Deciziile enunțate erau însă benevole, impunându-se necesitatea unui organism ale cărui decizii să fie executorii².

Subscrierile pentru intrarea în “Solidaritatea” s-au încheiat la 31 mai 1907, iar adunarea de constituire a fost convocată la Sibiu, inițial pentru 29 iunie.

Delegațiunea a mai decis ca lucrările legate de secretariatul ei să fie încredințate lui Dominic Rațiu, contabil-revizor al “Albinei”. Lui Dr. Cornel Diaconovich i s-a acordat o despăgubire de 2.000 K din fondul Delegațiunii băncilor, pentru cheltuielile suplimentare pe care le-a avut cu editarea “Revistei

¹ “Revista economică” (Sibiu), IX, 1907, nr. 17, p. 177.

² Pentru problematica conferințelor directorilor de bănci românești din Transilvania și etapa premergătoare înființării Uniunii bancare “Solidaritatea”, vezi Mihai D. Drecin, *Înființarea Uniunii bancare “Solidaritatea” și sistemul bancar românesc din Transilvania în anii 1892-1907*, în “Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie”, Cluj-Napoca, XX, 1977, p. 221-238; Vasile Dobrescu, *Sistemul de credit românesc din Transilvania, 1872-1918*, Ed. Universității “Petru Maior”, Târgu Mureș, 1999, p. 173-180; *Idem*, *Banca “Albina” și reforma sistemului românesc de credit din Transilvania la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX*, în “Studia Universitatis Petru Maior”, series Historia, nr. 2, 2002, p. 199-210.

economice”, care apărea la Sibiu din 1899 (i-a urmat în funcția de editor Ioan I. Lapedatu). De asemenea, a fost înaintată o somație către o serie de bănci care au rămas restante în privința taxelor pentru respectivul fond.³

Adunarea generală de constituire a Uniunii bancare “Solidaritatea” a avut loc la Sibiu, însă doar la 16 iulie 1907. Întrunirea a fost prezidată de Partenie Cosma, asistat de Dominic Rațiu în calitate de notar și de Dr. Tiberiu Brediceanu și Dr. L. Leményi, ca verficatori ai procesului verbal. Au participat reprezentanți de la 31 de bănci, care dețineau în urma subscrierilor realizate, 106 părți fundamentale (“cote”). Fiecare membru avea dreptul la un vot, indiferent dacă deținea una sau mai multe cote. Conform raportului fondatorilor, numărul membrilor înscrși în noua asociație a fost de 68, care dețineau 189 părți fundamentale a 200 coroane (K), reprezentând o sumă totală de 16.612,90 K. Aceasta a fost depusă la “Albina”, banca care avea de fapt rolul principal în coordonarea procesului de reformă al sistemului bancar românesc din Transilvania.

Adunarea generală a aprobat constituirea Uniunii “Solidaritatea”. A fost adoptat, cu mici modificări, și proiectul de statut. Apoi a fost aleasă direcțiunea, care s-a compus din următorii directori de bănci: Partenie Cosma (“Albina”), președinte; Ilie Trăilă (“Oravițana”), vicepreședinte; Romulus Cărăbașiu (“Timișana”), Andrei Cosma (“Silvania”), Ioan I. Lapedatu (“Ardeleana”), Dr. Coriolan Pop (“Bihoreana”), Sava Raicu (“Victoria”), Dominic Rațiu (“Grănițerul”) și Dr. Gavril Suci (“Hațegana”). Comitetul de supraveghere a fost compus din: Nicolae Ivan, președinte (“Vatra”), Dr. Nicolae Comșa, notar (“Casa de păstrare” din Săliște), Mateiu C. Jiga (“Furnica”), Voicu Hamzea (“Lipovana”) și Petru Stoica (“Sentinela”).

În final, adunarea generală a stabilit diurnele revizorilor experți la 20 K și decontarea cheltuielilor de călătorie cu ocazia deplasărilor pentru efectuarea controalelor la diversele bănci.

Imediat după adunarea generală, direcțiunea și comitetul de supraveghere ale “Solidarității” s-au întrunit într-o ședință comună, în care s-au luat dispozițiile necesare pentru oficializarea activității asociației. Membrii direcțiunii și-au legalizat în aceeași zi semnăturile la notarul public, în scopul înregistrării firmei. Direcțiunea a numit o nouă comisie de revizori experți, formată din: Iosif Diamandi (“Bihoreana”), Iosif Lissai și Ioan Vătășan (“Albina”), Iosif Oncioiu (filiala “Albina” din Brașov), Ioan Perian (“Oravițana”), Sava Raicu (“Victoria”), Dominic Rațiu (transferat de la “Oravițana” la “Albina”) și Aurel Șterca Șuluțiu (“Nădlăcana”). Postul de

³ “Revista economică” (Sibiu), IX, 1907, nr. 18, p. 186-189.

secretar a fost încredințat lui Dominic Rațiu, iar cel de casier lui Constantin Popp.⁴

Adunarea de constituire a Uniunii "Solidaritatea" a aprobat și statutele acesteia. În deschiderea lor se preciza: <<Sub numirea "Solidaritatea", asociațiune de institute financiare ca însoțire; în limba maghiară: "Solidaritatega", pénzintézetek szövetsége mint szövetkezet", se înființează, în temeiul articolului de lege XXXVII din 1875 (*Legea comercială din Ungaria*-n.n. L.D.) și pe timp nedeterminat, o însoțire cu responsabilitate limitată a institutelor de credit și economii, societăți pe acții sau însoțiri din patrie.>> Sediul asociației a fost stabilit în Sibiu. Scopul ei era "promovarea prosperării solide a băncilor însoțite". În acest sens, a fost stabilit un adevărat program de activitate: intermedierea afacerilor comerciale de bancă, în special cumpărarea și vinderea de efecte publice, precum și mijlocirea a tot felul de credite pentru institutele asociate; stabilirea de norme generale unitare în privința contabilității, controlului și bunului mers al afacerilor administrative ale băncilor; supunerea la un control periodic a contabilității și administrației acestora, prin revizori experți instituți anume pentru acest scop; studierea și propunerea de norme generale pentru consolidarea și prosperarea institutelor membre; înființarea de așezăminte și întreprinderi economice și financiare; editarea unui organ central de publicitate, eventual și alte publicații, pentru studierea problemelor economice ale uniunii și popularizarea cunoștințelor social-economice și financiare.

Averea asociației se compunea în principal din capitalul social, format din cotele fundamentale ale membrilor, care erau egale ca valoare, în sumă de 200 K. Acest capital urma să fie plasat în hârtii de valoare sau în depuneri la "bănci solide", eventual și în alte operațiuni financiare considerate sigure. Averea "Solidarității" se mai compunea din taxele de înscriere ale membrilor, care s-au stabilit la " % ale capitalului social al institutelor membre. Cu suma taxelor de înscriere, după acoperirea cheltuielilor de fondare, s-a format un fond de rezervă, care s-a fructificat în aceleași condiții ca și capitalul social. La averea societății se adăugau și taxele de revizuire. Administrarea fondului de rezervă se făcea în următoarele condiții: 50 % din venitul acestuia se capitaliza iar restul de 50 % se folosea pentru susținerea însoțirii și pentru acoperirea cheltuielilor reclamate de scopurile pe care le urmărea. În cadrul acestora intrau cheltuielile și diumele revizorilor. La fondul de cheltuieli se adăugau și veniturile capitalului social.

Fondul de rezervă era proprietatea însoțirii. Membrii nu aveau dreptul în nici o împrejurare să dispună de bani din acesta. În caz de dizolvare, rezervele

⁴ *Idem*, IX, 1907, nr. 29, p. 273-274.

urmasu să fie folosite pentru un scop public, în sensul deciziilor luate de adunarea generală.

Membru al "Solidarității" putea deveni orice institut financiar, societate pe acțiuni sau asociație, înființată în sensul articolului de lege XXXVII din 1875, cu obligația publicității și înscrierea în registrul firmelor la un tribunal regal ungar. Calitatea de membru se putea obține printr-o cerere scrisă, adresată direcțiunii însoțirii, în care respectivul institut declara că se supune prevederilor statutare, deciziilor adunării generale și ale direcțiunii și că va plăti toate taxele ce i se vor impune. Cota fundamentală și taxa de înscriere trebuiau înaintate odată cu cererea de a fi primit ca membru. Excepție de la aceste reguli au făcut membrii care au participat la adunarea generală de constituire. Aceștia au fost datori să achite cotele fundamentale și taxele de înscriere cel mai târziu după 30 de zile de la data întrunirii acesteia.

Asupra primirii sau respingerii cererilor diverselor bănci pentru a fi acceptate ca membri, decidea direcțiunea cu o majoritate de 2/3 a voturilor prezente. Deciziile se comunicau în scris institutelor interesate, fără specificarea motivelor în caz de respingere. Contra acestei din urmă decizii se putea depune o reclamație la adunarea generală proximă, care cu o majoritate de 2/3 a celor prezenți cu drept de vot putea eventual admite cererea.

Calitatea de membru înceta: dacă însoțirea era desființată; dacă un membru își anunța în scris la direcțiune retragerea cel puțin cu 6 luni înainte de sfârșitul anului și după ce și-a îndeplinit toate îndatoririle față de casa însoțirii pentru anul respectiv; dacă un institut membru se desființa sau ajungea în stare de faliment; dacă un institut membru era exclus. Excluderea avea loc în condițiile în care un institut membru, somat fiind, nu a satisfăcut în termen de o lună îndatoririle sale față de casa centrală a "Solidarității" sau ducea o activitate împotriva intereselor acesteia. Decizia de excludere era luată de direcțiune cu majoritate de voturi și se comunica în scris institutului respectiv, cu indicarea motivelor care au determinat această măsură. În contra acestei decizii se putea depune o reclamație la proxima adunare generală, fără însă ca până la întrunirea acesteia institutul exclus să-și poată exercita drepturile care derivau din calitatea de membru. Adunarea generală, cu o majoritate de 2/3 a voturilor, putea anula decizia de excludere. În caz de menținere a acesteia, institutului vizat urma să i se restituie cota fundamentală în termen de un an de zile de la data la care a încetat de a mai fi membru, în măsura în care nu a avut datorii la casa uniunii.

Membrii "Solidarității" aveau ca drepturi: să participe prin reprezentanții lor în adunările generale ale însoțirii, cu drept de vot; să prezinte propuneri independente, care să fie luate în ordinea de zi a adunărilor generale, cu

condiția să le înainteze direcțiunii cel puțin cu 8 zile înainte de convocarea acestora: să ceară revizuirea afacerilor prin revizorii experți ai însoțirii; să participe la lucrările secțiunilor și conferințelor ei, unde puteau lua cuvântul și înainta propuneri; să ceară informații și explicații de la organul de conducere anume constituit în acest scop, în tot felul de probleme de specialitate (se intenționa constituirea unui birou de informații); să primească publicațiile însoțirii; să folosească biblioteca și sălile de lectură ale acesteia.⁵

Membrii "Solidarității" aveau ca îndatoriri: să respecte statutele, deciziile adunărilor generale, ale direcțiunii și să promoveze interesele uniunii; să plătească cota fundamentală, taxele de înscriere și cele de revizuire; să supună operațiunile lor, cel puțin o dată la doi ani, unui control temeinic, prin revizorii experți; să pună la dispoziția direcțiunii toate datele care i s-ar cere, relative la administrația, organizarea și rezultatele afacerilor lor, iar în termen de 30 de zile de la adunările lor generale să înainteze bilanțul și încheierea conturilor în trei exemplare.

Cotele fundamentale erau considerate proprietatea membrilor. În caz de desființare a însoțirii, membrii erau considerați ca și creditorii ei, dar urmau să fie ultimii despăgubiți. Pe tot timpul funcționării "Solidarității", cotele membrilor nu puteau fi sechestrate de creditorii lor. Doar în caz de desființare a uniunii, dacă averea ei nu ajungea pentru acoperirea angajamentelor luate, se foloseau cotele fundamentale ale membrilor.

Fiecare membru răspundea pentru obligațiile asociației numai cu cota plătită. Îndatoririle pe care le luau nu îi afectau în administrarea și organizarea lor internă independentă. De asemenea, institutele membre nu aveau nici un fel de responsabilitate reciprocă între ele și nu erau împiedicate în libera lor acțiune și concurență în privința afacerilor.

Organele de administrație ale Uniunii "Solidaritatea" erau: adunarea generală, direcțiunea, comitetul de supraveghere, revizorii experți și secțiunile.⁶

"Solidaritatea" a fost înregistrată la 22 august 1907, prin decizia nr. 5.479 a tribunalului regesc din Sibiu. Noua instituție românească a consolidat pe plan economic pozițiile întărite de liderii românilor ardeleni pe plan politic, prin adoptarea în 1905 a activismului ca formă de manifestare a Partidului Național Român.⁷

La 17 noiembrie 1907, direcțiunea "Solidarității" a ținut o ședință plenară, luându-se act de înregistrarea firmei. Biroul direcțiunii a fost însărcinat să

⁵ *Idem*, IX, 1907, nr. 30, p. 283-285.

⁶ *Idem*, IX, 1907, nr. 31, p. 290-291; "Anuarul băncilor române" (Sibiu), IX, 1908, p. 192-193.

⁷ Mihai D. Drecin, *op.cit.*, p. 238.

adreseze băncilor românești un apel, în care să fie invitate să se înscrie ca membri și să subscrie un număr cât mai mare de cote fundamentale. Au fost aprobate și două proiecte de regulament, unul pentru funcționari și altul pentru secțiunile “Solidarității”. S-au luat dispoziții referitoare la editarea și redactarea pe viitor a “Revistei economice” și a “Anuarului băncilor române” (care apărea din 1901 la Sibiu). Redactor al “Revistei economice” a fost numit, cu începere de la 1 ianuarie 1908, Constantin Popp, în locul lui I. I. Lapedatu.⁸ De la 1 ianuarie 1908 revista nu a mai apărut săptămânal (apărea în această formă din 1901, după ce în primii ani a apărut lunar), ci de două ori pe lună. Pentru perioada încheierii bilanțurilor, în lunile ianuarie, februarie și martie urmau să apară suplimente săptămânale. Prețul abonamentului a rămas fixat la 12 K.⁹

În cadrul ședințelor direcțiunii “Solidarității” care au urmat, au fost primiți de fiecare dată noi membrii. În ședința din 2 august 1908, biroul a fost însărcinat să elaboreze o decizie privind concurența dintre bănci și înființarea de noi institute, care nu a încetat, unele constituindu-se cu capitaluri neînsemnate. Ca dovadă a încrederii publicului în asocierea băncilor românești a fost faptul că mai multe bănci au reușit să își majoreze între timp capitalul social.¹⁰

La 12 februarie 1909 a avut loc o altă ședință a direcțiunii “Solidarității”, la Sibiu. În locul lui Dominic Rațiu, care s-a mutat din localitate, a fost ales Constantin Popp. Acestuia i s-au încredințat și agende de notar ale ședințelor. De asemenea, a devenit vacant și postul de secretar, care a fost încredințat lui Ioan I. Lapedatu. Direcțiunea l-a însărcinat să pregătească, până la proxima ședință, un proiect de propunere către adunarea generală cu privire la concurența dintre băncile românești și înființarea altora noi. I. I. Lapedatu a redactat și un proiect de regulament pentru revizorii experți ai uniunii. Direcțiunea a decis multiplicarea acestuia și trimiterea lui la toți membrii, spre a se pronunța asupra conținutului. De asemenea, a fost adus în discuție un proiect care s-a aflat doar colateral în atenția conferințelor anterioare, privitor la înființarea unei bănci românești de asigurare. Totodată, s-a reamintit că la 1 februarie 1909 a fost lansat un apel către institutele membre pentru a contribui, fiecare în măsura posibilităților, la adunarea unei sume de bani în vederea angajării unui “specialist pentru conducerea sistematică și practică a educațiunii economice a poporului nostru.” Acesta ar fi urmat să se afle permanent în serviciul “Astrei”, pentru a se deplasa în cadrul despărțămintelor, în vederea susținerii de prelegeri economice.¹¹

⁸ “Revista economică” (Sibiu), IX, 1907, nr. 51, p. 449-450.

⁹ *Idem*, IX, 1907, nr. 52, p. 459-461.

¹⁰ *Idem*, X, 1908, nr. 32, p. 317.

¹¹ *Idem*, XI, 1909, nr. 8, p. 107-108.

Pentru 20 mai 1909 a fost convocată o nouă ședință a conducerii "Solidarității", în paralel cu cea a comitetului de supraveghere. Secretarul I. I. Lapedatu a prezentat noul proiect de regulament pentru revizori și un chestionar în privința aspectelor pe care trebuiau să le urmărească în activitatea și în rapoartele lor. Noul regulament avea menirea să stabilească cercul de activitate, drepturile și datoriile acestora, să fixeze relațiile dintre ei și institutele pe care le controlau, precum și normele după care să se facă revizuirile¹². Acestea se realizau la cererea institutelor interesate, care se înainta în scris biroului "Solidarității", cu indicarea datei operațiunii precum și dacă institutul solicita un anume revizor sau lăsa această decizie la latitudinea conducerii uniunii. Revizorii erau calificați ca persoane abilitate în afacerile tehnice și administrative de bancă. Alegerea lor se făcea pe timp nedeterminat, iar numărul lor era variabil, după necesități. Ei se puteau prezenta la diversele institute doar ca organe independente și externe. Nu puteau să revizuiască activitatea institutelor la care erau membrii în direcțiune, în comitetul de supraveghere sau funcționari. De asemenea, nu puteau activa ca revizori experți, consecutiv, la același institut. Despre rezultatul revizurii ei trebuiau să facă un raport în care să evidențieze problemele constatate și să facă propuneri pentru îndreptarea acestora, precum și altele care ar fi servit intereselor institutului supus verificării. Raportul putea fi înaintat și direcțiunii "Solidarității", dar cu acordul institutului interesat. Cercul de activitate al revizorilor avea în vedere problemele de contabilitate, administrație, inventar și bilanț, precum și al diferitelor ramuri de afaceri. În acest scop, a fost elaborat și un chestionar amănunțit privind aspectele care trebuiau urmărite la verificarea fiecărei poziții din bilanț.¹³

A fost prezentat și un proiect de propunere elaborat de secretar relativ la fondările de noi bănci și concurența dintre acestea. Direcțiunea a aprobat și propunerea pentru realizarea unui curs practic de vară destinat funcționarilor de bancă. I. I. Lapedatu a fost însărcinat să ia legătura cu specialiști români, pentru a-i angaja în calitate de conferențieri. Legat de această problemă, direcțiunea a subliniat că "nici de astădată nu intenționăm a face vreun lucru prea mare"¹⁴, făcând aluzie la tentativele anterioare eșuate. Aceeași soartă a avut-o și noul proiect.

Un alt punct de discuție a fost problema constituirii unui birou central al "Solidarității", secretarul fiind însărcinat cu studiarea acesteia.

¹² *Primul Normativ pentru revizorii experți* a fost stabilit la 10 octombrie 1903. (Vezi Mihai D. Drecin, *op. cit.*, p. 230).

¹³ "Revista economică" (Sibiu), XI, 1909, nr. 22, p. 260-265.

¹⁴ *Idem*, XI, 1909, nr. 22, p. 260.

La 31 mai 1909 a avut loc prima adunare generală a Uniunii “Solidaritatea”, în Săliște, la invitația direcțiunii “Casei de păstrare” de aici, care își sărbătorea 35 de ani de existență. Rezultatele activității direcțiunii de până la această dată au fost relevate, chiar în propriul raport, ca fiind modeste. Ca o problemă de administrare internă, plata diurnelor revizorilor experți a fost trecută din sarcina casieriei “Solidarității” în aceea a institutelor care cereau revizuirea.

În privința constituirii de noi bănci, considerată a fi fără nici o justificare economică, adunarea generală a “Solidarității” a cerut institutelor asociate să nu mai inițieze și să nu mai sprijine noi fondări, decât acolo unde erau reclamate de necesități reale. De asemenea, se recomanda să se procedeze pe cât posibil la fuzionări, întrucât descentralizarea afacerilor de credit afecta în măsură însemnată clientela. S-a atras de asemenea atenția băncilor asociate ca în operațiunile pe care le practicau să se mărginească la raionul lor de activitate, urmărind nu cantitatea, ci siguranța și soliditatea veniturilor. Se recomanda, doar în cazuri excepționale, angajarea în sfera industriei și comerțului.¹⁵

În ședința direcțiunii “Solidarității” din 19 decembrie 1909 a fost analizată propunerea lui Romul Simu ca asociația să se ocupe și de situația tovărășiilor economice. Pe baza raportului prezentat de secretarul I. I. Lapedatu, s-a decis alcătuirea unui tratat cu îndrumări practice despre felul, organizarea, conducerea și administrarea tovărășiilor, de redactarea căruia urma să se ocupe o comisie compusă din Dr. Amos Frâncu, Vasile C. Osvadă, Romul Simu și Constantin Popp. De asemenea, I. I. Lapedatu a fost însărcinat să pregătească pentru proxima adunare generală a “Solidarității” un proiect de rezoluție relativ la înființarea, sprijinirea și supravegherea tovărășiilor.

A fost abordată și problema înființării biroului special, care avea menirea să acorde informații atât băncilor și cercurilor financiare străine despre institutele asociate cât și să adune informații despre persoane și firme de pe teritoriul lor de activitate. De aceste informații urma să se folosească orice institut membru. S-a hotărât consultarea în acest sens a băncilor, mai ales în privința cotei cu care ar fi dispuse să contribuie la activitatea acestui birou.

Chestiunea cea mai aprofundată a fost aceea a pregătirii constituirii băncii de asigurare românești, luându-se în discuție asigurările contra focului și de viață, pe baza unor prezentări făcute de Dr. Aurel Onciul.

În cursul anului 1909, instituția revizorilor experți a suferit unele modificări în privința componenței sale. În acest organism au intrat la această dată: Nicolae Căciulă (“Economul”), Iosif Diamandi (“Bihoreana”), Mateiu

¹⁵ *Idem*, XI. 1909, nr. 21, p. 245-249.

C. Jiga ("Furnica"), Iosif Lissai și Ioan Vătășan ("Albina"), Liviu Magdu ("Timișana"), Ioan Moldovan ("Victoria"), Iosif Oncioiu ("Albina", filiala Brașov), Ioan Perian ("Oravițana"), Sava Raicu ("Victoria"), Dominic Rațiu ("Albina", filiala Lugoj), Aurel Șuluțu ("Nădlăcana").¹⁶

Problema asigurării pensiilor pentru funcționari a preocupat anterior și Delegațiunea băncilor, dar ea se afla în suspensie și în 1910. Un exemplu de organizare fusese oferit în anul precedent prin înființarea de către cercurile financiare maghiare a "Pénzintézetek országos nyugdíjegyeselete" ("Reuniunea regnicolară de pensii a institutelor de bani"). Funcționarii principalelor bănci maghiare s-au grupat în jurul acesteia, în frunte cu fostul ministru de finanțe, Ladislau Lukács, care deținea funcția de președinte. Taxele de contribuție la această reuniune erau de 10 " %, la care se adăuga " % proviziune de manipulare, din salariul fiecărui funcționar participant.

Pentru băncile românești continuau să fie luate în calcul fondurile de pensii organizate anterior, separat de fiecare bancă, fiind enunțate și alte soluții pentru asigurarea pensiei funcționarilor, precum cumpărarea de realități, case, moșii, procurarea de hârtii de valoare, de acțiuni de la marile bănci etc. Aceste mijloace nu ofereau însă destule garanții.¹⁷ Uniunea bancară "Solidaritatea" nu s-a implicat în această chestiune, tratând-o tot mai mult ca pe o problemă internă a fiecărui institut.

La 5 iunie 1910, direcțiunea uniunii bancare românești s-a întrunit în ședință, aducând decizii în privința înființării unei bănci de asigurare cu capital românesc, a numirii de noi revizori experți și a constituirii unui birou de informații în legătură cu banca de asigurare. A fost stabilit, de asemenea, un proiect de rezoluție prin care băncile erau invitate să sprijine mișcarea pentru înființarea de însoțiri.¹⁸ Această ședință a constituit un preambul al întrunirii la 25 iunie 1910 a celei de-a doua adunări generale a Uniunii bancare "Solidaritatea", care a avut loc la Brașov. În cadrul acesteia au fost reprezentate 45 de institute membre. Direcțiunea a venit cu primele propuneri concrete în vederea inițierii acțiunii pentru întemeierea unei societăți de asigurare, cu concursul material și moral al băncilor asociate. Capitalul urma să fie acoperit prin subscriere din partea publicului iar ceea ce rămânea neacoperit urma să fie completat de membrii, în proporția capitalurilor lor sociale. Cu executarea acestor decizii a fost însărcinat biroul "Solidarității".

De asemenea, băncile asociate au fost invitate ca, în cercul lor de activitate, să sprijine înființarea de însoțiri, îndeosebi de producție și valorizare și să le supravegheze ulterior în activitatea pe care o desfășurau.

¹⁶ *Idem*, XI, 1909, nr. 52, p. 502-503.

¹⁷ *Idem*, XII, 1910, nr. 3, p. 18-19.

¹⁸ *Idem*, XII, 1910, nr. 23, p. 240.

Conducerea “Solidarității” a fost autorizată să procedeze în continuare la constituirea unui birou de informații în legătură cu banca de asigurare. Cheltuielile necesare pentru constituirea acestuia urmau să fie suportate de uniune. În acord cu aceste decizii s-a exprimat și comitetul de supraveghere.¹⁹

Având ca exemplu activitatea uniunii băncilor românești, slovaci au inițiat și ei în 1910 o acțiune de înființare a unei însoțiri care grupa cele câteva zeci de bănci pe care le dețineau la data respectivă.²⁰

Problema băncii de asigurare a constituit din nou obiectul ședinței direcțiunii “Solidarității” din 30 octombrie 1910. Aici au fost analizate textul definitiv al statutelor și prospectului de fondare. Sediul băncii a fost stabilit în Sibiu.²¹ În 1911, preocupările privind înființarea băncii de asigurare românești au intrat în linie dreaptă, fiind activată în anul următor²².

În paralel, conducerea “Solidarității” s-a preocupat de îmbunătățirea activității revizorilor experți. La 9 ianuarie 1912, Partenie Cosma, în calitate de președinte, a convocat la Sibiu o conferință comună a acestora. La aceasta au participat revizorii Nicolae Căciulă, Iosif Diamandi, Mateiu C. Jiga, Iosif Lissai, Liviu Magdu, Traian Marcu (secretar la “Sentinela”), Ioan Moldovan, Constantin Popp, Ioan Popovici (dirigentu filialei “Timișana” din Recaș) și Ioan Vătășan. Au asistat și Sava Raicu, care, deși nu mai era revizor, a fost invitat datorită reputației sale deosebite, precum și Ioan I. Lapedatu în calitate de secretar al “Solidarității”. Lapedatu a adus în discuție mai multe chestiuni. În primul rând au fost analizate rezultatele anterioare obținute prin revizuirii, care erau apreciate că și-au atins scopul. Băncile au făcut uz de instituția revizorilor experți în număr mare și activitatea lor a determinat îmbunătățirea aspectelor tehnice și administrative de la institutele verificate. Activitatea revizorilor a fost extinsă prin decizia acestei conferințe și în privința aprecierii normelor după care se conduceau diversele bănci în politica lor de afaceri, întrucât înainte nu erau revizuite decât aspectele legate strict de contabilitate. Ei urmau să insiste cu deosebire ca băncile să nu-și imobilizeze activele, să nu folosească în mod irațional creditele străine și să nu se angajeze în afaceri care nu erau în proporție cu resursele și natura capitalurilor pe care le administrau. De asemenea, să se preocupe ca în conducerea lor să activeze doar persoane calificate. Revizorii experți erau invitați ca în activitatea pe care o depuneau să dea atenție acțiunii de fuzionare a băncilor, prin acordarea

¹⁹ *Idem*, XII, 1910, nr. 24, p. 245-248; *idem*, XII, 1910, nr. 27, p. 269-271; *idem*, XII, 1910, nr. 28, p. 277-279.

²⁰ “Tribuna” (Arad), XIV, 1910, nr. 243, p. 8.

²¹ “Revista economică” (Sibiu), XII, 1910, nr. 45, p. 414.

²² *Vezi pe larg*, Mihai D. Drecin, *Tentativă și reușită în înființarea primei “Bănci de asigurare” cu capital românesc din Transilvania (1857-1911)*, în “Istorie financiar-bancară. Studii asupra băncilor românești din Transilvania (1867-1918)”, vol. I, Ed. Dacia, Cluj Napoca, 1996, p. 145-182.

îndrumărilor necesare. Relativ la selecționarea revizorilor, s-a făcut propunerea ca aceștia să fie recrutați doar pentru această activitate, fără a fi funcționari la alte bănci. Direcțiunea "Solidarității" a decis convocarea conferinței revizorilor anual, cu prilejul adunărilor generale.²³

În cadrul aceleiași conferințe, Constantin Popp a propus ca pentru introducerea unei contabilități uniforme să fie adoptat un model de bilanț, recomandat de Banca Austro-Ungară. Acesta sugera atât ordinea de aranjare a conturilor cât și denumirea lor. Propunerea lui Constantin Popp a fost acceptată. Bilanțul model prezentat de Banca Austro-Ungară recomanda la capitolul "active" înscrierea următoarelor conturi: casa, cambiile, împrumuturile ipotecare cu amortizare, cambiile cu acoperire ipotecară, obligațiunile asigurate cu ipotecă (cu garanți), conturi curente cu acoperire, împrumuturi pe amanete (lombard), efecte, imobile (realități), poziții tranzitoare (specificate după ramurile de afaceri). La capitolul "pasive" se înscriau: capitalul societar, fondul de rezervă, fondul special de rezervă (cu indicarea scopului acestuia), fondul de pensii, depunerile spre fructificare, reescontul, cont-curentul creditorilor, împrumuturile ipotecare cu amortizare (cedate), pozițiile tranzitoare (specificate după ramurile de afaceri) și profitul net.²⁴

La 11 aprilie 1912, direcțiunea "Solidarității" a ținut o altă ședință la Sibiu, în cadrul căreia a fost adoptată o decizie în privința acțiunii cooperative, care a fost înaintată și "Astrei" spre analiză. Conducerea uniunii bancare românești exprima recunoștința sa față de sprijinul pe care l-a primit acțiunea cooperatistă din partea boierului basarabean Vasile Stroescu, dar a considerat că "poporul nostru nu e pregătit și nici împrejurările în care trăiește nu sunt întru totul prielnice unei acțiuni cooperative..." De aceea se recomanda "Astrei" să aibă în vedere în principal propaganda, formarea de conducători și educația economică a sătenilor și doar apoi să urmeze înființarea de însoțiri. Direcțiunea Uniunii "Solidaritatea" considera că această acțiune nu trebuie să pornească din partea "Astrei", ci de la băncile românești. Cooperativele care urmau să se înființeze erau preconizate să activeze îndeosebi în sfera producției și comerțului, întrucât se sublinia că necesitățile de credit erau acoperite în măsură suficientă de bănci, care serveau în cea mai mare parte tocmai creditul agricol.²⁵

La 15 iunie 1912 a avut loc la Caransebeș a doua conferință a revizorilor experți, care a continuat de fapt lucrările conferinței din 9 ianuarie. Ioan I.

²³ "Revista economică" (Sibiu), XIV, 1912, nr. 15, p. 209.

²⁴ *Idem*, XIV, 1912, nr. 2, p. 9-13.

²⁵ *Idem*, XV, 1913, nr. 35, p. 402-405.

Lapedatu a adus în discuție o serie de amănunte legate de înlăturarea unor defecte organizatorice constatate la băncile românești. El a insistat mai puțin pentru un sistem de contabilitate uniform, despre care aprecia că i se pare un fapt aproape imposibil. De aceea, a îndemnat revizorii să urmărească folosirea corectă a sistemelor de contabilitate aflate deja în uz, fără a determina o schimbare a formei acestora, care a îngreunat munca la mai multe bănci. În privința administrației, se recomanda revizorilor să fie exigenți, mai ales în verificarea modului de administrare a casei, valorilor cât și a relațiilor existente între conducători, cenzori și funcționarii băncilor. În privința redactării bilanțurilor, se sublinia necesitatea eliminării intereselor restante și ale altor diverși debitori, de la care nu existau garanții sigure că se vor încasa creditele acordate. Aceste precizări erau recomandate pentru o reflectare corectă a resurselor de care dispunea o anumită bancă. Abia apoi urma să se stabilească profitul net, în funcție de rezervele latente, care puteau asigura susținerea acestuia și pentru momente excepționale. În activitatea din perioada următoare se recomanda revizorilor să urmeze o serie de principii: reducerea de către bănci a creditelor de reescont în limite normale; continuarea formării de rezerve de efecte; cercetarea specială a afacerilor excepționale în care s-au angajat unele institute, expunându-și părerea concretă în legătură cu acestea; să insiste ca fiecare bancă să-și întărească rezervele proprii și să reducă dividendele nejustificate. Pentru a se ușura activitatea revizorilor, biroul “Solidarității” a primit însărcinarea să pregătească o instrucțiune pentru compunerea bilanțurilor, care să se trimită tuturor membrilor din direcțiunile și comitetele de supraveghere ale băncilor românești.

În aceeași zi a avut loc și adunarea generală a “Solidarității”, în care s-au discutat propuneri privind alegerea a câte unui specialist în organele administrative ale băncilor asociate. Acestea erau apelate de asemenea să contribuie pe cât posibil la ajutorarea locuitorilor din Banat, afectați de inundații. De asemenea, s-a decis ca în adunările viitoare ale “Solidarității” să se țină câte 2-3 prelegeri de interes pentru institutele membre.²⁶

La 21 martie 1913, direcțiunea “Solidarității”, întrunită în ședință, a decis convocarea celei de-a treia conferințe a revizorilor. Aceasta a avut loc în iunie 1913, la Sebeșul-săsesc, în localul Băncii “Sebeșana”.²⁷ Având în vedere dificultățile economice ale anului precedent, această conferință a decis intensificarea controalelor prin specialiștii uniunii. Secretarul Ioan I. Lapedatu a propus și înființarea unui concordat al băncilor, cu scopul sprijinirii reciproce

²⁶ *Idem*, XIV, 1912, nr. 25, p. 288-293; “Drapelul” (Lugoj), XII, 1912, nr. 64, p. 2. La această adunare au participat și funcționari din România: profesorii Costescu, V. Vârcol și N. Herăscu (toți din Turnu Severin).

²⁷ “Revista economică” (Sibiu), XV, 1913, nr. 13, p. 214.

în situațiile financiare dificile. Lapedatu a stabilit în raportul său două genuri de sarcini pe care trebuiau să le îndeplinească revizorii: sarcini tehnico-administrative și de bilanț și sarcini cu privire la politica financiară și de bancă. S-a constatat lipsa resurselor financiare pentru instituirea a unu sau doi revizori permanenți, fiind menținută în continuare practica numirii lor pe timp de un an, dintre funcționarii activi.²⁸

A fost reluată problema biroului de informații. Acesta era conceput acum și pentru mijlocirea de afaceri, dar pe contul și riscul celor care i le încredințau. Cercul de activitate al biroului de informații a fost stabilit la: procurarea, adunarea și punerea la dispoziție de informații comerciale exacte pentru cei interesați; să țină evidența, să facă cunoscut și să intermedieze cumpărarea, vânzarea, arendarea și subarendarea de realități, drepturi (regalii, folosințe, pășunat, pescuit etc.) și întreprinderi de tot felul; să mijlocească cumpărarea și vânzarea de mașini și produse agricole, de materii prime și mărfuri și să se ocupe de plasarea produselor industriale; să mijlocească obținerea unor servicii și plasamente de forță de muncă; să dea informații directe sau să recomande specialiști în probleme de contabilitate, expertize, anchete etc.; să editeze o foaie periodică de informații. Biroul urma să fie instalat în clădirea Băncii "Albina" din Sibiu.²⁹ În această formă însă, proiectul biroului de informații a continuat să întâmpine dificultăți.³⁰

Următoarea ședință a direcțiunii "Solidarității" a avut loc la 28 martie 1914 la Budapesta, întrucât Partenie Cosma se afla aici, participând la lucrările Fundației "Gojdu". În aceeași perioadă era proiectată o conferință a direcțiunii "Reuniunii regnicolare a băncilor maghiare", în privința modificării legilor de credit. Era avută în vedere preconizata introducere de către Ministerul de Finanțe a obligativității plasării unei părți a depunerilor spre fructificare în efecte de stat cu dobândă fixă.

Direcțiunea "Solidarității" a abordat și problema zidirii noului edificiu pentru școala comercială română din Brașov, la care se spera că băncile românești vor contribui cu aproximativ 100.000 K. A fost reluat și proiectul biroului de informații al băncilor, în legătură cu care conducătorul numit al acestuia, Petru Manole, a prezentat un raport detaliat. Biroul de informații era preconizat să se înființeze în continuare în legătură cu "Banca Generală de Asigurare". Relația era concepută nu numai pentru ca aceasta să dispună de asigurați ci și de informații privind caracterul, capacitatea de plată și averea celor care făceau parte din cercul ei de activitate.

²⁸ "Românul" (Arad), III, 1913, nr. 126, p. 7.

²⁹ "Drapelul" (Lugoj), XIII, 1913, nr. 72, p. 2.

³⁰ *Idem*, XIV, 1914, nr. 63, p. 3; "Românul" (Arad), IV, 1914, nr. 129, p. 5.

Problema constituirii unui birou similar a reprezentat încă din 1904 și o preocupare a “Asociației regnicolare a băncilor ungare”, care nu a reușit însă să-l activeze.³¹ În final, au fost discutate proiectatele modificări în legile de credit ale Ungariei, cu intenția de a le preveni din inițiativă privată prin aducerea de reforme potrivite.³² În toamna 1915 a fost dat însă publicității un nou proiect, care a stabilit controlul obligatoriu pentru toate băncile cu capitaluri proprii de până la 20.000.000 K, față de proiectul original, care reclama acest control numai pentru băncile cu capitaluri proprii de până la 10.000.000 K. De asemenea, se dădea de înțeles că pentru băncile care căutau să se sustragă controlului obligatoriu organizat de stat, se va găsi o altă modalitate de a li se impune revizuirile externe.

La 22 mai 1914, înaintea începerii adunării generale a “Solidarității” din acest an, I. I. Lapedatu a susținut o conferință în care evidenția reformele care mai erau necesare a se realiza în activitatea băncilor românești.

În 22 iunie 1914 au avut loc la Sibiu ședința plenară a direcțiunii “Solidarității, conferința revizorilor experți și adunarea generală. Ședința direcțiunii, prezidată de Partenie Cosma, a decis reorganizarea biroului uniunii, prin închirierea unui local propriu și angajarea unui funcționar permanent. O altă problemă a fost aceea a constituirii unui serviciu special pentru însoțirile de credit sătești. “Astra”, care a continuat din 1912 acțiunea ei cooperatistă, a adresat “Solidarității” o cerere pentru a-i sprijini cooperativele pe care le-a înființat, controlându-le prin revizori experți și intermediindu-le acordarea de credite. Uniunea bancară a răspuns pozitiv și a decis organizarea unui serviciu special.

Problemele privitoare la biroul de informații și la concordatul băncilor, deși au fost reluate, nu s-a luat nici o decizie în privința lor.

Conferința revizorilor experți a avut o parte publică, la care a participat și guvernatorul Băncii Austro-Ungare din Sibiu, Iosef Weingart. I. I. Lapedatu a prezentat o dare de seamă despre activitatea revizorilor din anul precedent. Această conferință nu a luat decizii concrete. A avut loc și o întrunire privată a acestora, despre care nu se cunosc însă detalii.

Adunarea generală a “Solidarității”, care s-a întrunit în sala festivă a Muzeului “Astrei”, a analizat situația financiară pe 1913. Direcțiunea a fost autorizată să numească în continuare un număr corespunzător de revizori.³³

După declanșarea primului război mondial, problemele luate în discuție de către direcțiunea “Solidarității” s-au referit tot mai mult la măsurile

³¹ “Drapelul” (Lugoj), X, 1910, nr. 84, p. 2.

³² “Revista economică” (Sibiu) XVI, 1914, nr. 14, p. 206-207.

³³ *Idem*, XVI, 1914, nr. 27, p. 329-331.

preconizate în cercurile guvernamentale față de băncile naționalităților. La 7 noiembrie 1915, într-o întrunire de la Arad, a fost discutat noul proiect al guvernului relativ la înființarea Centralei institutelor financiare, care ignora problema controlului obligatoriu prin instituții autonome. Direcțiunea asociației bancare românești a fost nevoită în cele din urmă să declare că este de acord cu controlul obligatoriu proiectat, dar cerea ca acesta să fie general și extins asupra tuturor băncilor care se vor atașa centralei, fără excepție. Se avea însă în vedere înaintarea unei propuneri ca "Solidaritatea" să fie încredințată cu reprezentarea centralei guvernamentale în raport cu băncile românești. Se dorea ca în cadrul ei să fie considerați și revizorii români.³⁴ Proiectul aprobat de Parlamentul ungar a prevăzut ca, în mod excepțional, revizorii reuniunilor de control existente să poată fi delegați și ca revizori ai centralei înființate de guvern. În urma acordului dintre opoziția parlamentară și guvern, controlul obligatoriu a fost decretat numai pentru institutele care foloseau credite de la centrala respectivă. S-a stabilit că aceasta se constituie doar pe o perioadă de 5 ani, după care urma să fie lichidată, dacă corpurile legiuitoare nu luau o altă decizie. Pentru executarea acestor dispoziții, Ministerul de Finanțe s-a adresat tuturor băncilor din Ungaria.

Poziția adoptată de conducerea "Solidarității" a fost să invite băncile românești să intre în relații cu centrala de la Budapesta, dar exclusiv prin intermediul ei. Ideea esențială care se urmărea era ca "Solidaritatea" să fie încredințată de centrala maghiară cu controlul membrilor proprii și revizorii români să fie recunoscuți de această centrală.³⁵

Stăruințele nu au rămas fără rezultat. Statutele centralei au fost modificate în sensul că revizorii reuniunilor de control existente puteau fi angajați în mod excepțional ca revizori ai noii instituții, iar reuniunile de control care au funcționat ca atare puteau fi împuternicite din partea centralei cu revizuirea membrilor lor. "Solidaritatea" a fost susținută în aceste demersuri de "Asociațiunea regnicolară a institutelor de bani ungare", aflată sub conducerea fostului ministru de finanțe, L. Lukács. Ca urmare, "Solidaritatea" a intrat și ea în rândul membrilor acestei reuniuni, individual, fără ca aceasta să aibă o influență asupra membrilor proprii. Este evident că s-a preferat această formulă de compromis, a cooperării cu o instituție autonomă maghiară similară, ca mijloc de contracarare a controlului direct, venit prin centrala înființată de guvern. În organele acesteia nu au ajuns însă mai mulți reprezentanți de la băncile românești. Abia un singur loc, în comitetul

³⁴ *Idem*, XVII, 1915, nr. 46, p. 438-439.

³⁵ *Idem*, XVIII, 1916, nr. 17, p. 208-209.

administrativ, a fost rezervat institutelor românești, în care a fost ales I. I. Lapedatu.³⁶

În privința conferințelor revizorilor experți, după izbucnirea războiului ele nu s-au mai putut întruni. Activitatea de control a continuat însă, prin suplینirea revizorilor mobilizați pe front cu funcționari rămași în activitate. Băncile au continuat să se supună în mod regulat controlului extern.³⁷

În august 1916, ca urmare a intrării României în război de partea Antantei, armata română a pătruns în sudul Transilvaniei, fapt care a ridicat problema evacuării pentru băncile românești. A fost și cazul “Albinei”, care s-a mutat în localul “Băncii comerciale ungare din Budapesta”.³⁸ Situația a fost remediată în scurtă vreme, prin mersul favorabil pentru Monarhie al operațiunilor militare, soldate cu ocuparea Bucureștiului, în 16 decembrie 1916.

Problema băncilor evacuate a fost discutată în ședința direcțiunii “Solidarității” din 29 aprilie 1917, care s-a ținut la Arad. După reluarea activității normale, biroul “Solidarității” s-a interesat, printr-o intensă corespondență, dacă băncile care au fost nevoite să facă acest lucru posedă toate registrele, dacă au avut pagube sau nu, dacă puteau funcționa fără probleme și realiza încheierea conturilor. Direcțiunea “Solidarității” s-a ocupat de fiecare din băncile asociate de pe teritoriul evacuat (30 de bănci societăți pe acțiuni și 12 însoțiri satești). Apoi biroul uniunii a decis sistarea moratoriului în privința depunerilor către aceste bănci. Dobânzile la creditele ipotecare mai vechi de 3 ani s-a recomandat a fi reeșalonate, dacă timpul care depășea această perioadă legală expira pe durata războiului sau a anului care ar fi urmat imediat după încheierea păcii. De asemenea, s-a cerut ca licitațiile execuționale pe imobile să se admită nu numai pentru datoriile ipotecare bazate pe emisiunea de scrisuri funciare, ci și pentru altele, însă numai în cazul în care respectivii debitori nu se aflau mobilizați pe front. De asemenea, s-a recomandat ca termenul pentru subscrierea datoriilor cambiale să se amâne față de cei mobilizați, cu un an după încheierea păcii. Față de alți debitori cambiali, s-a lăsat la aprecierea băncilor să-și reclame interesele lor când considerau.

A fost discutată și problema revizuirilor. În 1915, acestea au fost cerute de 18 institute. La 13 dintre acestea ele s-au putut efectua, iar la celelalte au trebuit să fie amânate, din cauza greutăților de călătorie și a lipsei unui număr suficient de revizori.

³⁶ *Idem*, XVIII, 1916, nr. 34, p. 336.

³⁷ *Idem*, XVIII, 1916, nr. 19, p. 228-229.

³⁸ Mihai D. Drecin, *Banca “Albina” din Sibiu, instituție națională a românilor transilvăneni*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1982, p. 210-211.

Tot în această ședință, I. I. Lapedatu a fost însărcinat cu redactarea unui istoric al "Solidarității", la împlinirea a 10 ani de activitate.³⁹ Bilanțul "Solidarității" la această dată evidențiază ca o reușită constituirea "Băncii Generale de Asigurare" și ca nerealizare, biroul de informații, care nu s-a putut activa din cauza declanșării războiului. Sub egida asociației băncilor românești a continuat apariția "Revistei economice", a "Anuarului băncilor române" și a "Bibliotecii băncilor". Tot ca o acțiune aparte, "Solidaritatea" a continuat adunarea de mijloace materiale pentru zidirea unui nou edificiu al Școlii comerciale din Brașov.

Posibilitățile de care a dispus "Solidaritatea" pentru realizarea acestor obiective au fost însă modeste. Ea a lucrat cu un buget de abia 3.000 K, singurele venituri de care putea dispune. Acțiunile ei au fost stânjenite de inițiativele cercurilor guvernamentale de a impune un control de la centru. Situația i-a făcut să se simtă amenințată și pe sași, care au trecut la reorganizarea propriei lor asociații, în care au urmărit să reunească toate întreprinderile organizate ca societăți pe acțiuni și nu doar institutele de credit. Acestea contribuiau însă la scopurile asociației săsești cu sume de ordinul sutelor de mii de K anual.

Conjunctura creată a determinat și uniunea "Solidaritatea" să se angajeze într-o acțiune de reorganizare. În acest scop preconiza și angajarea de noi funcționari, care să lucreze exclusiv în serviciul ei. De aceea, se dorea constituirea unui birou separat, care reclama însă un buget de minim 8.000 K anual. Pentru acoperirea cheltuielilor, direcțiunea "Solidarității" a stabilit cotizații anuale asupra membrilor săi, reprezentând 1/10 % din capitalul lor social, dar în așa fel încât cotizația anuală să fie de cel puțin 20 K și cel mult 100 K.⁴⁰ Sumele erau modeste, în condițiile în care, spre exemplu, asociația institutelor săsești a decis ca taxele de revizuire să fie de ½ % din câștigul anual al membrilor, însă cel puțin de 50 K.

Problema reorganizării "Solidarității" a fost reluată în ședința direcțiunii acesteia din 7 decembrie 1917. A fost proiectat un buget de 7.800 K anual, care urma să se acopere parte din dobânzile capitalului de cote, parte prin cotizațiile anuale de la diferitele bănci.⁴¹

Adunarea generală a "Solidarității" din iunie 1918 s-a preocupat de obșnuitele probleme. S-a constatat că fondurile pentru zidirea unui nou sediu al Școlii comerciale române din Brașov au fost adunate, ridicându-se la 95.378,82 K. A fost expusă situația băncilor refugiate în 1916, care și-au

³⁹ "Revista economică" (Sibiu), XIX, 1917, nr. 18, p. 217-218.

⁴⁰ *Idem*, XIX, 1917, nr. 48, p. 449-451.

⁴¹ *Idem*, XIX, 1917, nr. 48, p. 453-454.

putut relua pe deplin activitatea normală doar în primăvara anului 1917. Publicațiile “Revista economică” (a cărei apariție a fost întreruptă în 1916 și reluată de la 1 ianuarie 1917) și “Anuarul băncilor române” au încheiat un bilanț cu deficit, despre care se spera în perspectivă că va fi echilibrat.⁴² Biroul de informații al băncilor românești nu a putut fi constituit nici până la această dată.

Au existat o serie de cauze pentru care nu s-a reușit înlăturarea tuturor defectelor constatate la băncile românești. În primul rând, nu s-a putut constitui un for cu autoritate, care să impună efectiv băncilor românești respectarea principiilor stabilite. Enunțarea acestora nu a fost suficientă iar aplicarea lor a rămas la libera apreciere a conducerilor diverselor institute, care le acordau de regulă mai mult o importanță teoretică și se simțeau adesea dispensate de a le pune în practică.⁴³ Delegațiunea conferințelor băncilor românești până în 1907 și apoi nici chiar Uniunea “Solidaritatea” nu au avut suficientă putere executivă pentru a determina punerea în practică a măsurilor preconizate.

În al doilea rând, eșecul reformei sistemului financiar-bancar românesc din Transilvania s-a datorat lipsei de mijloace materiale suficiente, la care s-a adăugat slaba autoritate morală a inițiatorilor săi, determinată de numărul redus al specialiștilor implicați în acest proces.

THE CREATION AND THE LABOUR OF THE „SOLIDARITATEA” UNION OF THE ROMANIAN BANKS IN TRANSYLVANIA (1907-1918) Summary

At the end of the 19th century – beginning of the 20th century, within the framework of the Romanian financial-banking system in Transylvania, a reform stream was outlined. The situation was caused by certain deficiencies found in the functioning of several Romanian banks, which led to the necessity to constitute a superbanking body to coordinate their activity. This body was constituted in Sibiu, on July 16th, 1907, as the “Solidaritatea” Union of the Romanian Banks in Transylvania. The leading body was made up of several directors of the main Romanian banks in Transylvania, amongst which the most important was Partenie Cosma (“Albina” Bank). The activity of the “Solidarity” association aimed at coordinating and checking the activities of the members banks with the help of expert auditors, the activity being debated periodically within general assemblies.

The banking Union “Solidaritatea” consolidated on an economic level the positions strengthened by the Romanian leaders of Ardeal on a political

⁴² *Idem*, XX, 1918, nr. 24, p. 270-272.

⁴³ Ioan I. Lapedatu, *Probleme viitoare ale băncilor noastre*, Tipografia Poporului, Sibiu, 1913, p. 27.

level by adopting activism as a means of expression of the Romanian National Party. In this way, they sought to avoid the interference of the state with the credit system of the nationalities, as other nations in the Austro-Hungarian Empire did.

Under the patronage of "Solidaritatea", an office that mediated business for the member banks was constituted. But due to the reduced financial means, some of the aims of this association could not be reached such as the issue concerning systemization of the employees' pensions who worked for the member banks, the constitution of common funds for cultural aims, a.s.o.

During the First World War, "Solidaritatea" was compelled to tightly collaborate with the Hungarian institutions of financial control, which was a prerequisite of its survival.